

Duurzaamheidsverslag 2017

KWA Bedrijfsadviseurs

... zagen we de omzet verder groeien naar 6,6 M euro, in lijn met onze

groeiambities

Omzet 2017	6,6 M euro
Omzet 2016	6,5 M euro
Omzet 2015	6,2 M euro

KWA Bedrijfsadviseurs is hét adviesbureau voor productiebedrijven en instellingen in Nederland. Gedreven en deskundige adviseurs brengen helderheid in de steeds complexere regelgeving. Wij verduidelijken in begrijpelijke taal de impact daarvan op uw bedrijf en wat er stap voor stap moet gebeuren. Om in compliance te zijn en grip te hebben op processen en resultaat. In bestaande situaties en bij nieuwe projecten. Nu én de komende jaren. **Als partner zijn wij toegewijd aan uw duurzame resultaat.**

... investeerden we in CO₂-reductieprojecten wereldwijd, om onze uitstoot te

compenseren (sinds 2012)

KLIK HIER ►

voor onderbouwing van de cijfers

132 ton

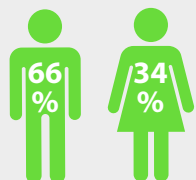
CO₂-uitstoot zakelijk verkeer

54 ton CO₂-uitstoot kantoor

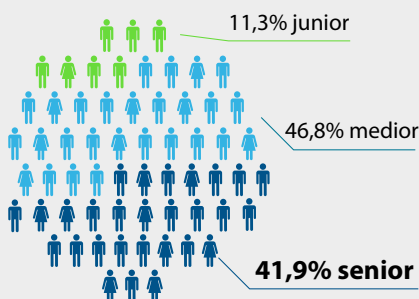
2.700 kWh wekken we zelf duurzaam op

In 2017

participeert **81%** in eigendom KWA ('met elkaar, voor elkaar')

...hadden we **62 medewerkers**

...bestedden we veel energie en zorg aan

kennisdeling in ons werkveld

Organisatie van **49 bijeenkomsten**

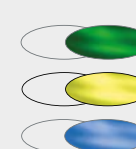
Publicatie van **78 artikelen** en 19 publicaties in vakbladen

8 interne kennisdagen

... faciliteerden we bijeenkomsten en workshops voor 3 toonaangevende informatienetwerk-groepen

9 bijeenkomsten voor 230 deelnemers

Terugdringen woon-werk en zakelijke kilometers

Verduurzamen kantoorpand

Stimuleren duurzaam gedrag medewerkers

...bedienden we **559 klanten** en verzorgden we

Het merendeel van deze projecten draagt bij aan het **verduurzamen** en het **verhogen van de leefbaarheid** van de maatschappij.

Bekijk hieronder **twee highlights**

KLIK HIER ►

KLIK HIER ►

In 2018 gaan we door met...

... het helpen van klanten met **duurzame adviezen**

Projecten realiseren

In compliance komen en blijven

Veiliger maken werkomgeving

CO₂-reductie strategie én implementatie

... deelname in het duurzaamheidsproject INDUCE

op Europees niveau,

waar gedragsverandering centraal staat

INDUCE

... het nemen van **maatregelen** om onze eigen footprint te verkleinen

Bedrijfsvoering KWA Bedrijfsadviseurs B.V.

Binnen de kantooromgeving van KWA is het aspect milieu onder te verdelen in de volgende onderwerpen:

- **Energieverbruik**
- **Zakelijk verkeer**
- **Materialen**
- **Water**
- **Afval**

In 2017 is een quickscan BREEAM-In-Use uitgevoerd. De uitkomsten hiervan zijn geanalyseerd en worden gebruikt voor de toekomstvisie van het pand.

Energieverbruik

Het energieverbruik van het kantoor is op te delen in aardgasverbruik en elektriciteitsverbruik. In 2017 is 16.369 Nm³ aardgas verbruikt en 53.438 kWh elektriciteit. Komende jaren neemt KWA actie om het gebouw te verduurzamen. Te beginnen met het laten vaststellen van het energielabel in 2018. Het doel is om binnen enkele jaren aardgasvrij te zijn en het pand volledig duurzaam te verwarmen. Duurzaamheid adviseren wij niet alleen aan onze klanten, maar dragen wij ook uit binnen onze organisatie.

Elektriciteit kopen wij al jaren groen in. Daarnaast heeft KWA sinds 2009 ongeveer 25 m² aan zonnepanelen op het dak van het pand liggen.

Deze zonnepanelen leveren jaarlijks circa 2.700 kWh elektriciteit op, die direct aan het elektriciteitsnet van het pand wordt geleverd.

Zakelijk verkeer

KWA heeft twee bedrijfswagens in bezit. In totaal hebben deze auto's 3.299 liter diesel verbruikt in 2017.

De adviseurs maken daarnaast gebruik van privéauto's voor zakelijk gebruik. In 2017 zijn er in totaal 508.520 kilometers gedeclareerd door de adviseurs, waarvoor een vergoeding is uitgekeerd.

De CO₂-uitstoot van deze kilometers is bepaald aan de hand van kengetallen.

Materialen

De inkoop van materialen door KWA levert slechts een bescheiden impact. Voor de lunch worden biologische producten aangeschaft; ook in 2017 betrof dit ongeveer 20 procent van de inkoop. Dit wordt, waar mogelijk, verder uitgebreid.

Bij de inkoop van papier wordt rekening gehouden met de milieubelasting. KWA koopt alleen klimaatneutraal papier in van Canon. Dit betekent dat het papier FSC-gecertificeerd is én dat er rekening wordt gehouden met andere milieucriteria als composteerbaarheid, afbreekbaarheid en levensduur.

KWA streeft ernaar om papierloos te werken door medewerkers bewust te maken van hun papierverbruik en in te zetten op flexibele werkplekken. Verder hebben alle medewerkers via een internetapplicatie toegang tot alle documenten op de server van KWA.

Water

Als adviesbureau gebruikt KWA alleen water voor facilitair gebruik. In 2017 bedroeg dit circa 182 m³ en is daarmee de afgelopen jaren stabiel gebleven.

Afval

Aangezien KWA een dienstverlenende organisatie is, wordt er voornamelijk regulier en papierafval geproduceerd. De hoeveelheid afval wordt niet gemeten.

De onderstaande gegevens zijn verzameld op basis van berekeningen en aannames over het aantal keren dat containers zijn geleegd en de volheid van deze containers.

Voor 2017 bedragen de schattingen:

- 8.780 kg restafval
- 2.875 kg papier
- 73 kg plastic
- 21 kg klein chemisch afval (batterijen, tl-lampen)

Integrale energiestrategie voor Universiteit Utrecht

De Universiteit Utrecht is een internationaal vooraanstaande researchuniversiteit, waar studenten en toponderzoekers samenwerken aan een betere toekomst. Het College van Bestuur (CvB) van de Universiteit Utrecht heeft in april 2016 het besluit genomen over de verdere uitwerking van de bestaande energiestrategie in een Integrale Energiestrategie. KWA Bedrijfsadviseurs heeft de Universiteit Utrecht geholpen deze energiestrategie op te stellen en samen hebben ze deze uitgewerkt. Met deze Integrale Energiestrategie heeft de Universiteit Utrecht handvatten om in 2030 te komen tot een CO₂-neutrale bedrijfsvoering.

Maatschappelijke verantwoordelijkheid

De context waarbinnen de Integrale Energiestrategie is opgesteld, is de noodzaak om zuinig met de aarde om te gaan. Het klimaatakkoord van Parijs (2015) stelt als doel de aarde niet meer dan 1,5°C op te laten warmen ten opzichte van de situatie voor de industriële revolutie. De nationale doelstelling is gericht op een CO₂-reductie uitstoot in 2050 van meer dan 85% ten opzichte van 1990. Dit is een forse opgave en kan alleen bereikt worden met een maximale inspanning.

De Universiteit Utrecht neemt haar maatschappelijke verantwoordelijkheid om een actieve bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van een duurzame samenleving. Enerzijds door het delen van wetenschappelijke kennis. Anderzijds door zelf een inspirerend voorbeeld te zijn met

eigen energie- en CO₂-doelstellingen:

- In 2020 een 33% lagere CO₂-uitstoot ten opzichte van 2014;
- In 2030 een CO₂-neutrale bedrijfsvoering.

Speelveld van de Universiteit Utrecht

De complexiteit van het speelveld van de Universiteit Utrecht maakte deze opdracht uitdagend voor KWA. Er werd een integrale strategie gevraagd. Het vraagstuk diende niet alleen uitgewerkt te worden in de verschillende energiestromen (elektriciteit, warmte, gas en koude), maar ook in de verschillende deelgebieden van de Universiteit Utrecht (De Uithof, UCU en de Binnenstad) en in verbinding met andere partijen op de Uithof (zoals de Hogeschool Utrecht en de SSH) en in het gebied (Utrecht Oost).

Hierin volgde KWA de strategie van de Trias Energetica. Waar in het verleden de aandacht vooral uitging naar de laatste twee stappen van de Trias Energetica, zijnde transitie naar een duurzame energievoorziening en maximaal rendement uit fossiele brandstoffen, is het van belang de focus te vergroten naar stap 1, te weten het beperken van de energievraag. Dat heeft flinke consequenties voor het beheer van de gebouwen en de bijbehorende organisatie.

12-padenplan

Samen met de Taakgroep Energie binnen de afdeling Vastgoed en Campus (V&C)* van de Universiteit Utrecht, onderzocht KWA welke stakeholders een rol spelen in het behalen van de CO₂-doelstelling. Toegespitst op het energiedeel hiervan, kortweg de energiedoelstelling. Dit betreft ruim de helft van de huidige CO₂-footprint.

Ook is gekeken wat nodig is om de verschillende stakeholders te betrekken en te activeren in de doelstelling. Ambitieuw, want deze doelstelling vergt inzet en resultaten van alle gelederen.

Vanuit de context en de stakeholderanalyse heeft KWA bekeken wat de Universiteit Utrecht nodig heeft om CO₂-neutraal te worden. Er bestaat niet één enkele energiebesparingsmaatregel, -pad of -technologie die de lange termijn energiedoelstellingen in 2030 realiseert. De Universiteit Utrecht moet hiervoor meerdere parallelle energiepaden volgen. Er zijn energiepaden geformuleerd en KWA heeft de potentie van die paden laten zien. Voor de universiteit zijn 12 energiepaden uitgewerkt. Juist in het formuleren van heldere (sub)doelen en verantwoordelijkheden schuilt het succes van de strategie.

Cirkel van invloed

Bij het formuleren van de energiepaden is geredeneerd vanuit V&C en de reikwijdte die deze afdeling heeft met betrekking tot het behalen van de doelen. Binnen dichtbij liggende paden is de invloed van V&C het grootst en liggen de uitvoering en verantwoordelijkheid voor het behalen van de doelen grotendeels binnen V&C. Dan gaat het om de paden: vastleggen van doelstellingen, organisatie van energiemangement en formuleren van de juiste randvoorwaarden, gevolgd

door monitoring en verduurzaming van de opwekking. Op het vlak van nieuwbouw en renovatie heeft V&C nog wel invloed, maar op bijvoorbeeld energiebewustwording, inkoop van apparatuur en samenwerking met externe partijen, is de invloed beperkter. Hier moet op een andere wijze gestuurd en georganiseerd worden, om tot de gewenste resultaten te komen.

"De kracht van KWA is dat ze op zowel strategisch als tactisch-operationeel niveau uitstekend advies geven en hands-on oplossingen aandragen voor complexe vraagstukken."

Voorbeeld energiepad

Een voorbeeld van een energiepad is nieuwbouw. De centrale vraag die hier beantwoord moet worden is: hoe zorg je ervoor dat duurzaamheid bij nieuwbouw structureel een plek krijgt? Van initiatieffase tot oplevering. Belangrijk aan zo'n pad is dat er niet wordt uitgegaan van toevalligheden. Maar dat de structuur zo wordt opgezet en de afspraken dusdanig worden vastgelegd, dat je zéker weet dat de juiste besluiten worden genomen. Besluiten die het mogelijk maken om de gestelde lange termijn energiedoelstellingen te realiseren.

Volgende stap

De komende jaren gaat de Universiteit Utrecht aan de slag met de energiestrategie, die ook onderdeel

is van de huisvestingsstrategie. Stap voor stap worden de energiepaden ingezet en uitgevoerd. Het hanteren van de Deming cirkel (Plan-Do-Check-Act) is daarbij van belang om continue verbetering te borgen.

Lessons learned

Het komen tot CO₂-neutraliteit is ogenschijnlijk een technisch vraagstuk. Maar alvorens direct in

de oplossingen te duiken, is het van groot belang eerst de context en de organisatiestructuur goed te snappen. Pas dán kun je komen tot een succesvolle strategie die, naast de technische kant, ook de organisatorische kant belicht. Deze lessen heeft KWA ervaren bij Erasmus Medisch Centrum en nu ook bij de Universiteit Utrecht.

Zo lijkt na-isoleren een goede energiebesparende maatregel. Maar mogelijk is deze niet kosteneffectief als de doelstelling CO₂-neutraliteit is. Ook is er bij elke renovatie of verbouwing aandacht nodig voor verlaging van de CV-temperaturen en verhoging van de gekoeldwatertemperaturen. Alleen zo kan uiteindelijk de warmte- en koudevoorziening op termijn verduurzamen.

Case studie

Universiteit Utrecht

Over KWA

Gedreven en deskundige adviseurs brengen helderheid in de steeds complexere regelgeving. Wij verduidelijken in begrijpelijke taal de impact ervan op uw bedrijf en wat er stap voor stap moet gebeuren. Om in compliance te zijn en grip te hebben op processen en resultaat. In bestaande situaties en nieuwe projecten. Voor nu én de komende jaren.

Het realiseren van energiebesparing en het opstellen van een praktisch en realistisch plan, is waar we al veel bedrijven mee geholpen hebben.

Meer weten over deze case studie? Neem contact op met onderstaande adviseurs.

Bas Oldenhof

bo@kwa.nl
033 422 13 41

Wobbe van den Kieboom

wki@kwa.nl
033 422 13 42

*Vastgoed en Campus is onder andere verantwoordelijk voor de ontwikkeling en beheer van terrein en gebouwen en de ontwikkeling en exploitatie van de energievoorziening van de Universiteit Utrecht.

Veilig en gezond werken met gevaarlijke stoffen bij Pon Logistics

Pon Logistics heeft vele specialiteiten, waarvan warehousing, services op de car terminal en het leveren van logistieke expertise de belangrijkste zijn. Pon werkt continu aan de optimalisatie van logistieke processen en een belangrijke kernactiviteit is Value Added Logistics: het klantspecifiek aanpassen van voertuigen.

Ontwikkeling eigen systeem

Wim van Zomeren is HSSE (Health, Safety, Security and Environment) officer van Pon Logistics. Wim geeft aan dat het bedrijf duurzaamheid en de balans tussen de drie P's, People, Planet, Profit, hoog in het vaandel heeft staan. Voor wat betreft de P van People gaat het bij Pon om veilig en gezond werken. En uiteraard geldt dat ook voor het werken met gevaarlijke stoffen.

In samenwerking met KWA heeft Pon een systeem opgezet om de blootstelling aan gevaarlijke stoffen voor hun medewerkers zo goed mogelijk te beheersen. Wim vertelt: "Wij hebben dit systeem ontwikkeld, waarbij we gebruik hebben gemaakt van de inhoudelijke kennis van KWA over gevaarlijke stoffen en de beoordelingsmethodiek van de webbased tool Stoffenmanager. De informatie over gevaarlijke stoffen, maar ook andere kennis over veilig en gezond werken, delen we via een interne website met onze medewerkers."

Specifieke aanpak van CMR-stoffen

Pon ziet extra scherp toe op het werken met CMR-stoffen* en op de bijbehorende verplichting te blijven zoeken naar alternatieven voor deze stoffen. Bij vervanging van een CMR-stof beoordeelt KWA het alternatief in de Stoffenmanager op de gezondheids-

effecten voor de medewerkers die er mee werken. Eén van de andere aspecten die KWA voor Pon verzorgt, is de borging van de actualiteit van hun registratielijst van CMR-stoffen.

Samenwerking

Pon kiest ervoor zelf in de lead te blijven in dit proces en vraagt KWA, naast bovengenoemde activiteiten, te ondersteunen bij meer specialistische vragen. Een voorbeeld hiervan is de praktische invulling van de wet- en regelgeving rond het opslaan van CMR-stoffen, waarop zowel de Arboret als de PGS 15 van toepassing zijn. De visie van KWA op een [meer integrale aanpak van gevaarlijke stoffen](#) komt daarbij goed van pas.

Van Zomeren is tevreden over de huidige aanpak en de ondersteuning die KWA hierbij levert. "Op deze manier werken we aan een steeds hogere awareness voor een veilige en gezonde werkomgeving bij onze medewerkers. En daarmee wordt werken bij Pon Logistics duurzaam veilig en gezond."

*CMR-stof: stof met Carcinogene, Mutagene en/of Reprotoxische eigenschappen

Case studie

pon LOGISTICS

Over KWA

Gedreven en deskundige adviseurs brengen helderheid in de steeds complexere regelgeving. Wij verduidelijken in begrijpelijke taal de impact ervan op uw bedrijf en wat er stap voor stap moet gebeuren. Om in compliance te zijn en grip te hebben op processen en resultaat. In bestaande situaties en nieuwe projecten. Voor nu én de komende jaren.

KWA ondersteunt bedrijven bij het realiseren van een veilige en gezonde werkomgeving voor hun medewerkers. Uitgangspunten daarbij zijn een realistische insteek, een praktische aanpak en nauwe samenwerking met het bedrijf.

Meer weten over deze case studie? Neem contact op met onderstaande adviseur.

Pieter Westers
pw@kwa.nl
033 422 13 42

